

REVITALIZAREA PEISAGISTICĂ A ZONELOR CU DESTINAȚIE SPECIALĂ ACTUALE ȘI A VECHILOR STRUCTURI DE APĂRARE DEZAFECTATE

Sorina-Georgiana RUSU

Asistent de cercetare, doctorand, Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, Facultatea de Urbanism, Catedra de Proiectare Urbana și Peisagistică,
rususorina2004@yahoo.com

Abstract. Security environment is in a remodeling and changing process and new challenges require solutions that merge the present and future needs. National security demonstrates a largely complexity, because of the current world mutations and requires new designing solutions for its problems. This text proposes to outline the possibility of planning the landscape, in both current areas of defense structures and in the abandoned ones. The arguments distinguish the premises of a new approach, and the paper acts as support for restoration and reintegration opportunities of these spaces related to territory.

Key words: perception, camouflage, boundary, green areas.

1. Contextul militar actual

Armata, ca instrument de putere se afla într-un continuu proces de transformare ce păstrează pe deoparte caracterul conservator al acesteia, iar pe de altă parte îi conferă unul prospectiv.

Printre factorii determinanți ai transformării armatelor se numără:

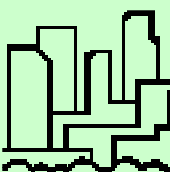
- apariția unor noi forme de provocări de securitate;
- noile tehnologii militare;
- noi tactici și strategii;
- nevoia de a răspunde constrângerilor sociale (drepturile democratice, legile războiului etc.)
- încercarea de a dobândi un avans în fața adversarului/inamicului/partenerului;
- combinarea unor noi structuri, metode, tehnici și tehnologii în răspunsul pe care instrumentul militar îl dă provocărilor de

securitate. (cooperare civil-militară - CIMIC, PSYOPS etc.)

Armata, ca instrument de putere, se află într-o continuă dinamică. Procesul de transformare este însoțit de caracteristici definitorii de mobilitate și flexibilitate/adaptabilitate.

Acum, mai mult ca oricând, abandonarea vechilor politici de securitate este esențială, în sensul regândirii strategiilor de apărare. Ca urmare, se impune premisa intervenției nu numai în interiorul zonelor cu destinație specială, ci și în punctele lor tangențiale la „mediul extern”, adică la limitele acestora ce necesită modificări esențiale.

Așadar, este evidentă necesitatea regândirii spațiilor cu destinație specială,

atât din punct de vedere al definirii și încadrării acestor categorii într-o tipologie specială, cât și din perspectiva utilizării și funcționării acestora într-un peisaj specific.

Nu mai vorbim astăzi de armată referindu-ne la granițele fizice ale spațiului, ci la un concept de apărare care să presupună integrarea și adaptarea spațiilor destinate pregătirii și dezvoltării domeniului la noile necesități ale societății.

1.1. Rolul limitei în configurarea structurilor de apărare

Limita ca sugestie, percepută difuz, este înțeleasă ca mișcare, iar exprimarea acesteia, în plan fizic, reprezintă o formă de devenire.

„De-localizarea deci, de-teritorializare, mobilitate, transplanturi și coincidențe – toate acestea conduc la o dilatare, la o difuzie spațio-temporală și odată cu aceasta, la creșterea în importanță a spațiilor intermediare, a vecinătăților, marginilor, a structurilor instabile” (Stan, 2009).

În același timp, limita poate duce la segregare, înțeleasă ca o diferență dusă la extrem, dar ea poate fi în unele cazuri într-un proces de simbioză, în sensul identităților diferite care de-a lungul timpului s-au contopit. Însă, soluția optimă de menținere a echilibrului între cele două medii este integrarea.

Zona militară este una îngrădită, care ascunde vizual sau disimulează un obiectiv, având intenția clară de a-l proteja fizic dar și de a proteja informațiile interne. Așadar, este vitală amenajarea zonelor militare cu scopul de a îndepărta privirile civililor, de a crea o zonă „neatractivă” vizual, o zonă fără contururi clare, ștearsă, care să nu invite

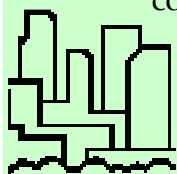
la explorare. În același timp, ea trebuie să adăpostească, să înglobeze și să ascundă secretul militar. Astfel se creează o dublă membrană. Una este cea legată de protecția fizică a obiectivului, alături de protecția informațiilor ce se află spre interior și alta de disimulare, aflată spre exterior.

1.2. Situația bazelor militare dezafectate

În contextul actual, bazele militare dezafectate, corpusuri de clădiri și spații aflate în incertitudine, impun aplicarea unor soluții de reconversie susținute de necesitatea modificării funcțiunii.

Unele dintre aceste spații, prin configurația lor originală, pot deveni, prin reconversie, spații de locuit, altele, baze de agrement sau de tratament. Având în vedere conotațiile lor istorice, unele dintre aceste spații cu destinație specială pot fi reintegrate în teritoriu, prin transformarea lor în situri istorice. În acest sens, Michel Foucault relaționează destinația construcțiilor militare cu ideea de putere, fapt care ancorează și post factum aceste situri în social, fie și numai din perspectivă istorică.

„Alături de marea tehnologie a lunetelor, lentilelor și fasciculelor luminoase, care a coincis cu întemeierea noii fizici și a noii cosmologii, au existat și micile tehnici ale formelor de supraveghere multiple și încrucișate, ale privirilor ce trebuie să vadă fără să fie văzute; o obscură artă a luminii și a vizibilului a pregătit în surdina o cunoaștere nouă a omului, prin intermediul unor tehnici de aservire și al unor procedee de utilizare a acestuia. Aceste „observatoare” au un model aproape ideal: tabăra militară. E cetatea ridicată în pripă, artificială, ce poate fi construită și remodelată aproape după bunul plac; sediul unei puteri ce trebuie să aibă cu atât mai multă intensitate dar și discreție, cu

atât mai multă eficacitate și valoare preventivă cu cât se exercită asupra unor oameni înarmați. În tabăra perfectă, întreaga putere se exercită prin simplul joc al unei supravegheri exacte; și fiecare privire e o piesă în mecanismul global al puterii” (Foucault, 2005).

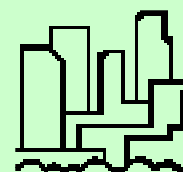
Atât din perspectivă istorică, dar și funcțională, spațiile cu destinație militară conduc la scopul explicit al obținerii efectului de putere; aspectul grandios al afirmării identității acestor spații în mediul natural și în contextul celorlalte clădiri trebuie perceput într-un raport de complementaritate cu efectul de supraveghere a împrejurimilor. Și această destinație, aproape general valabilă, induce scopul de a obține un raport de putere, de autoritate.

Cu timpul, exercitarea eficientă a puterii și a supravegherii a impus camuflajul, ca metodă de mascare militară și de întărire. Prin urmare, în funcție de moment, camuflajul poate fi expresia unei stări, adaptabilă contextului: de evidențiere sau de estompare. În lucrarea sa, *Camuflaj*, Neil Leach distinge între cele două ipostaze ale mascării, raportând metoda la concept, în sens larg: „*Camuflajul militar e doar o subcategorie a camuflajului în sens mai larg. Preluarea îmbrăcăminte militare de camuflaj de către industria modei arată nu numai că a te camufla e un fel de îmbrăcare, ci și că îmbrăcarea, în principiu, poate fi un fel de camuflare. În acest sens, uniforme somptuoase de paradă care îi scot în evidență pe soldați la parade militare sunt la fel de mult un exemplu de camuflaj ca uniforme purtate în luptă, care îi ajută să se ascundă pe câmpul de bătălie*” (Leach, 2009).

Valorificând această multifuncționalitate a camuflajului, reconversia fostelor baze militare vine ca o prioritate în reconfigurarea spațiilor, prin raportarea la funcționalitate. Spre exemplu, siturile

care au ca subiect arta militară din diverse epoci istorice pot avea dublu rol; privind funcționalitatea trecută, aceea de apărare, și pe cea prezentă, de evidențiere a patrimoniului cultural, aceste foste baze militare devin reintegrate și reintegrabile în peisaj, atât estetic, cât și informativ, prin oferirea de date celor interesați despre perioada lor activă. Dacă aceste baze, prin reconversie, capătă un caracter de utilitate de tipul *spații de locuit, locuri de agrement* etc., acestea se reintegrează circuitului activ de valori.

În acest sens, elocvent este exemplul celor 18 forturi și al tot atâtor baterii reperabile în jurul Bucureștiului. Progresul științei, la începutul secolului XX, în domenii majore, cum sunt chimia și aviația au influențat radical aceste obiective militare. Războiul modern a modificat total rolul fortificațiilor, devenite vulnerabile, tocmai prin progresul științei. Bombardamentele din primul război mondial au distrus, spre exemplu, celebrele fortificații de la Liège, proiectate de generalul Henri Alexis Brialmont. În România, inspirați, responsabilii militari din acea vreme au dat ordin pentru demontarea pieselor de artilerie existente în forturi și transformarea lor în artilerie mobilă, fapt care a permis protejarea acestora de distrugerile bombardamentelor. Deciziile de acest gen au avut și un rol important în adoptarea unei tactici militare eficiente, deoarece când armata germană se apropia de capitală, forturile erau abandonate, fiind și deposedate de tehnica de luptă, de către români. Cetățile de fortificație, prin poziționarea lor în spațiul geografic, aveau atât rolul de supraveghere a zonei, în vederea unei acțiuni militare eficiente, cât și pe acela de a se camufla, valorificând, în acest sens, potențialul de apărare al peisajului. Punerea în valoare a potențialului natural în construirea acestor forturi

asigura atât apărarea, cât și atacul eficient. În timp, această dublă funcționalitate a spațiului natural și-a pierdut scopul inițial, acesta devenind segment funcțional destinat unor ansambluri cu destinații schimbate. Același Michel Foucault remarcă, în lucrarea *A supraveghea și a pedepsi*: „În timp ce, pe de o parte, stabilimentele de disciplină se înmulțesc, mecanismele lor au o anumită tendință de a se „dezinstituționaliza”, de a ieși din fortărețele închise în care funcționau și de a circula în stare „liberă”; tipurile masive și compacte de disciplină se descompun în procedee suple de control, capabile de a fi transferate și adaptate” (Foucault, 2005).

2. Camuflajul - metodă de intervenție peisagistică cu valențe multiple

Ca metodă de intervenție în peisaj, camuflajul a condus spre arta creării imaginii cu rol preponderent funcțional, apoi estetic. În planul semioticii, camuflajul aduce un plus de sens relației dintre om și mediu, configurând o reală simbioză între cele două componente ale sitului. Peisajul îl protejează și pune în valoare elementul *putere*, în vreme ce omul poate interveni brutal sau echilibrat, pentru a-l valoriza dintr-o anumită perspectivă. În fapt, omul și peisajul trebuie să coopereze și în contemporaneitate. În acest sens, Neil Leach susține că „Strategii de camuflare au existat dintotdeauna într-o formă sau alta în operațiunile umane, dar au devenit dominante în cultura noastră contemporană, bazată pe imagini. [...] Camuflajul ar trebui citit nu în termeni negativi ca o pierdere sau disimulare a vreunui stadiu ideal originar, ci mai degrabă în termeni pozitivi, ca mod de autoexprimare” (Leach, 2009).

Având ca reper ideile lui Neil Leach, se evidențiază necesitatea conservării vechilor forturi, ca expresii ale unei

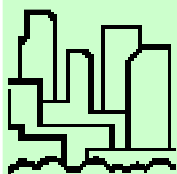
culturi și mentalități de epocă. Salvarea elementelor de arhitectură militară de la degradare, ca și conservarea lor le justifică valoarea de patrimoniu. Pe de altă parte, din perspectiva fidelității față de arhetip, camuflajul vine ca o expresie a imitării naturii, prin adaptarea animalelor la mediu, cu scopul protejării. În acest sens, Roger Caillois, accesând domeniul antropologiei, conchide: „Omul nu a inventat metode mai bune de camuflare, ca să se ascundă pe sine, mașinile și instalațiile sale, decât cele ale șerpilor și insectelor de creangă, adică culorile contrastante și frunzișul. Pânzele pictate cu pete largi de culori contrastante rup un contur și îl fac să dispară. Alteori, crengile înfrunzite sunt folosite ca acoperire” (Caillois, 1964).

Această contopire cu natura asigură un timp necesar replierii și organizării unei ofensive în apărare sau în atac, după toate regulile tacticii militare. Devenirea una cu mediul nu înseamnă pierderea identității, ci tocmai afirmarea acesteia, de pe poziții de putere.

„Camuflajul acționează deci ca un mecanism individual de relaționare cu un cadru dat printr-un mediu de reprezentare – fie devenind parte din acel cadru, fie distingându-se de el” (Leach, 2009).

2.1. Rolul reliefului și a vegetației în asigurarea mascării

Topirea în peisaj configurează și o altă coordonată a relației dintre om și mediul său vizând confortul, dar și protecția. Utilizarea, de-a lungul timpului, a vegetației, ca sursă de mascare, a fost probată ca eficientă, în varii situații militare decisive. Ascunderea și replierea forțelor, valorificarea oportunităților oferite de geografia locului, însemnând relieful și vegetația, conduc la concluzii care pot să gireze acțiunile de reconversie a vechilor forturi. La toată orchestrarea

forțelor în vederea obținerii victoriei, s-a remarcat și valorificarea timpului diurn, respectiv nocturn. Lumina poate crea vulnerabilități majore în apărare și de aceea, noaptea, aceasta este estompată, prin valorificarea valențelor camuflajului natural. Utilizarea forturilor din perspectiva peisajului, cu rol de camuflare, a reprezentat o practică valoroasă în acțiunile de apărare.

Chiar apelul la proiectarea în subteran a unor fortificații și mascarea acestora prin valorificarea formelor de relief poate fi o soluție eficientă în revitalizarea acestor spații. Nu trebuie ignorate nici intervențiile blânde sau chiar brutale ale omului în peisaj, cu scopul asigurării mascării. Spre exemplu, forme de relief construite cu scop militar - dacă ne raportăm la poligoane - au avut, prin definiție, și un rol protector pentru acțiunile de apărare sau de atac. Nu trebuie ignorată, în acest sens, textura aleasă pentru hainele și echipamentele de camuflaj. Acel „mozaic” de culori are rolul ca, prin imitarea cromaticii vegetale, să protejeze acțiunile armatei. Însăși mișcarea în teatrele de luptă se produce sub camuflaj. Arborii, iarba, plantele pot fi atât elemente care sprijină acțiunile armate, cât și decorul la limita între zonelor militare și oraș.

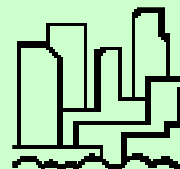
2.2. Limbajul culorilor

Cromatica poate defini valențele spațiului, prin raportare la utilitatea acestuia. Criteriul estetic este primul care induce o stare celui ce privește peisajul. Valorificând elementele de simbolizare din cromatică, armata utilizează culorile cu mesaj predefinit. Acestea se exprimă atât la nivel simbolic cât și prin contextualizare, putând crea o stare afectivă. Astfel, teama, ca și încrederea, starea de acțiune, ca și inactivitatea pot fi induse prin contactul vizual cu o paletă cromatică inteligent

alcătuită. Complementar efectului cromatic asupra percepției imaginii, se relevă efectul psihologic al cromaticii camuflajului. Emoțional și mental, culoarea poate modifica dispoziția și poate genera stări care influențează mai mult sau mai puțin deciziile și modul de acțiune. Este cunoscut efectul generat de contextualizare asupra planului referențial. În cazurile propuse spre studiu, se pune problema efectului cromatic în reconversia spațiilor cu destinație specială, forturi și baze militare dezafectate. Din punct de vedere estetic, armonia culorilor, policromia pot rupe granițele dintre societatea civilă și autoritatea militară, în vreme ce monocromia, eventual jocul tonurilor cromatice, ar putea induce o atmosferă cazonă, marcată de austeritate și rigoare. Totodată, cromatică poate genera iluzii optice dinamice sau statice, fapt demonstrat ca factor modelator al rezultatului unei ofensive armate cu mijloace clasice. Cu atât mai mult, cromatică peisajului antropoc, în cazul bazelor militare active, poate genera soluții pentru reconversia acestora, în cazul dezafectării lor, cu timpul. Din acest motiv, cromatică peisajului natural și a celui antropoc se poate înscrie pe o linie comună, la nivelul sugestiei, generând integrarea armonioasă a forturilor dezafectate în spațiul urban, prin reconversie și funcționalitate.

3. Descifrarea patternului generat de mozaicul cromatic și importanța sa în asigurarea mascării

Ținuta militară este în deplină armonie cu mediul, deoarece mișcarea soldaților în raport cu aspectul static al decorului militar și natural are nevoie de mascare, pentru ca luptătorii să nu fie reperați și să nu constituie ținte ușor de anihilat. Totodată, ținuta de luptă sau cea festivă asigură nu doar confortul, ci și atitudinea, prestația, impunând

respectul societății civile și conturând, astfel, raportarea societății la sistemul național de valori și la sistemul valorilor universale. Paradoxal, în plan militar, uniforma nu anihilează personalitatea purtătorului, identitatea sa profesională și socială, ci are rolul tocmai de a personaliza o categorie socială extrem de importantă, care, prin profesie și misiune, definește instrumentul de putere al unui stat. Faptul că uniforma este diferită, în funcție de utilitatea ei, creează o imagine simbolică în plan evenimential: lupta sau parada militară. În ambele ipostaze, uniforma militară, prin cromatica ei și arma pe care o simbolizează, exprimă coerența sistemului, coeziunea lui și, implicit, efectul de putere. Perfecționarea tehnicilor de luptă, pornind de la identificarea de la distanță a prezenței trupelor, prin mijloace moderne, au adus în fața cercetării militare noi probleme de rezolvat. Una dintre acestea este camuflarea în cazul detecției cu infraroșu a trupelor și a tehnicii de luptă și anihilarea localizării precise.

Radiolocația, termoviziunea, termolocația, televiziunea, laserul, fotografia în infraroșu vizibil sau ultraviolete, observarea prin satelit și aparatura modernă în domeniile optic, termic și de radiolocație sunt mijloace de cercetare care au impus mascarea ca soluție de protejare a oamenilor și a tehnicii.

Dacă inițial s-a crezut că mascarea obiectivelor militare se poate realiza prin culoarea kaki, în urma cercetărilor, s-a demonstrat că, în esență, aceasta creează o aglomerare de detalii monocromatice, fără efect de camuflare.

Rezolvarea cromatică a venit prin combinarea a patru culori din care se compune ținuta mozaic (verde, galben,

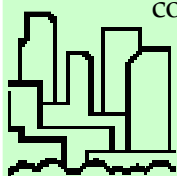
maro, negru). Această soluție asigură identificarea purtătorului ținutei cu elementele de mediu.

Simbolistica paletii cromatice alese pentru mozaic amintește prin verde, de clorofila din vegetația naturală, prin galbenul tern, de culoarea vegetației uscate și de pământul argilos. Culoarea maro imită lemnul, iar negrul, pământul uscat și chiar umbrele naturale sau artificiale. Mozaicul de camuflaj creează contraste cât mai estompate între mediu și ținuta militarilor, fiind capabil să mimeze reflexia și mascarea prin acoperire. Astfel, se mimează culorile mediului natural sau se urmărește deformarea conturului obiectivului propus, inducând în eroare inamicul.

„Orice lungime de undă emisă către un obiect mascat se reflectă sub formă de informație despre natura, poziția și mărimea obiectului cercetat” (Chete, 1995). În ținuta de camuflaj, petele sunt diforme, se evită simetria, se stimulează contrastul cromatic. Prin efectul optic și prin rezultatele privind camuflarea, „mozaicul” a fost acceptat de armatele tuturor țărilor din N.A.T.O. Efectele cromatice ale combinării culorilor alese poate fi obținut și prin combinarea a doar trei din cele patru culori propuse. Interesant este că, deși par identice, ținutele militare de camuflaj sunt particularizate la nivelul fiecărei țări membre N.A.T.O. Identitatea națională s-a construit prin armonizarea desenului și cromaticii cu peisajul fiecărei țări, cu mediul natural și, mai important, cu toate culorile naționale, având menirea să protejeze militarul.

3.1. Studii de caz – posibilități de implementare a conceptului de mascare

Preocuparea pentru problema zonelor militare, fie ele active sau dezafectate, a

venit odată cu oportunitatea conceperii unui proiect care să illustreze concret modalitatea prin care se poate interveni în aceste zone. Realizăm că „în România, patrimoniul reprezentat de fostele baze militare trecute în circuit civil este, de cele mai multe ori, tratat separat de societate/comunități, acesta fiind privit ca un bun ce necesită un efort financiar deosebit pentru valorificare și nicidecum ca un activ ce poate genera bani, ce poate servi intereselor comunității. Această atitudine explică privatizările defectuoase ale acestora, starea de părăsire (sunt incinte închise, cu o pază simbolică sau nu, dar cu interdicție de acces în interior sau de fotografiere)” (Bara et al., 2010).

Primul studiu în acest sens, constând în lucrarea de licență, se referă la *Poligonul de tragere „Mogoșoaia”*. Acest sit este în prezent utilizat ca loc de desfășurare al antrenamentelor militare. Propunerea de revitalizare peisagistică a poligonului de tragere „Mogoșoaia” s-a axat pe obținerea unui dublu efect al amenajării, în sensul unei bune gestionări a spațiului militar, dar și a valorificării prezenței Bateriei 1-2 Mogoșoaia în acest sit. Din punct de vedere al distribuției spațiale a funcțiilor am propus amenajarea unor noi zone de antrenamente destinate utilizării militare, iar pe de altă parte, realizarea unui muzeu militar în cadrul Bateriei 1-2 și deschiderea acesteia spre vizitare turistică (Fig. 1).

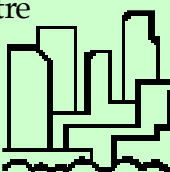
Detaliul legat de propunerea de reconversie funcțională a Bateriei 1-2 Mogoșoaia vine să susțină ideea că centura de fortificații a Bucureștiului poate fi transformată într-un traseu turistic cu scopul valorizării acestor monumente istorice. Realizarea unui muzeu militar în incinta acestei baterii ar putea oferi o nouă vocație unei zone dezafectate. De asemenea, posibilitatea de a crea pe această structură un acoperiș verde, vine să completeze șansele de reintegrare spațială și valorificare a unui obiectiv dezafectat în prezent (Fig. 2).

Alt studiu de caz este reprezentat de diploma cu titlul: *Revitalizarea peisagistică a vechilor structuri de apărare și a zonelor cu destinație specială din Giurgiu*. Întrebările de cercetare au fost: *Cum putem integra în oraș aceste zone, aflate de cele mai multe ori la periferia orașelor sau în interiorul acestora, dar cu o limită foarte clară? Cum arată aceste zone din punct de vedere peisagistic și cum pot fi ele reconvertite?* În partea de analiză macroteritorială am constatat că fenomenul amplasării cetăților de-a lungul Dunării este des întâlnit, mai precis, există o suprapunere de-a lungul secolelor a unor cetăți care serveau drept puncte de apărare. Bariera fizică constituită de Dunăre reprezenta linia de amplasare a acestor puncte de apărare. Caracteristicile principale ale fortificațiilor erau relieful, mascarea și bineînțeles, limita. În timp, aceste zone au suferit modificări majore, iar astăzi ele reprezintă vestigii arheologice cu un potențial de cele mai multe ori nevalorificat.

Tot la nivel macroteritorial, am conceput posibilități de ameliorare a imaginii tipologiilor de spații cu destinație specială cu ajutorul vegetației (Fig. 3).

De asemenea, studiul de imagine relevă starea în care se află aceste spații și locurile unde este necesară intervenția spre corectarea și rezolvarea problemelor specifice (Fig. 4).

Detaliul dezvoltat în diploma propriu-zisă reprezintă interferența între două sisteme militare: unul cu încărcătură istorică și culturală iar celălalt de utilitate actuală. Alăturarea dintre o veche structură de apărare, Cetatea Giurgiu și un spațiu cu destinație specială reprezentat de Poliția de Frontieră și Jandarmerie vine în sprijinul ideii că astfel de zone pot fi revitalizate simultan, dar prin metode diferite, specifice regimului juridic existent. Pentru a crește valoarea locului este nevoie atât de cooperare între

autorități, cât și de aplicarea unor reglementări care să corespundă unor necesități actuale și viitoare (Fig. 4).

În planșa ce cuprinde plantele utilizate în amenajarea zonei de studiu am intenționat să realizez efectul de „camuflare” pe toată perioada anului, cromatica mascării schimbându-se de la un anotimp la altul. Practic, am obținut atât o dispunere dinamică în timp a culorii cât și în funcție de speciile de plante alese (Fig. 5).

Fie că vorbim despre spații cu destinație specială utilizate în prezent sau despre cele dezafectate, un lucru este cert, există posibilități practice de intervenție în aceste zone, iar concretizarea acestor proiecte ține de conștientizarea că valoarea acestor obiective este mult mai mare decât simplul amplasament.

BIBLIOGRAFIE

- Bara S., Antal A., Barbu M. (2010), *Patrimoniul provenit din fostele baze militare trecute în circuit civil între realitate și uitare*, Urbanism, Arhitectură, Construcții **1(1)**:25-28.
- Caillois R. (1964), *The Mask of Medusa*, Londra.
- Chete E. V. (1995), *Noi concepte și structuri de conducere și realizare a mascării strategice în armata română, adecvate pregătirii și ducerii războiului de apărare*, Teza de doctorat, București.
- Foucault M. (2000), *A supraveghea și a pedepsi*, Colecția Studii socio-umane, Editura Paralela 45, Pitești.
- Leach N. (2009), *Camuflaj*, Colecția Spații imaginate, Editura Paideia, București.
- Rusu S.-G. (2008), *Poligonul de tragere „Mogoșoia”*, lucrare de licență, UAUIM, București.
- Rusu S.-G. (2010), *Revitalizarea peisagistică a vechilor structuri de apărare și a zonelor cu destinație specială din Giurgiu*, diplomă de masterat, UAUIM, București.
- Stan A. (2009), *Peisajul periferiilor urbane – revitalizarea peisageră a zonelor periferice*, Editura universitară „Ion Mincu”, București.

Primit: 10 septembrie 2011 • Acceptat în forma finală: 27 septembrie 2011

Fig. 1. Lucrare de licență - Proiect de revitalizare a poligonului de tragere „Mogoșoia” - Plan de amenajare

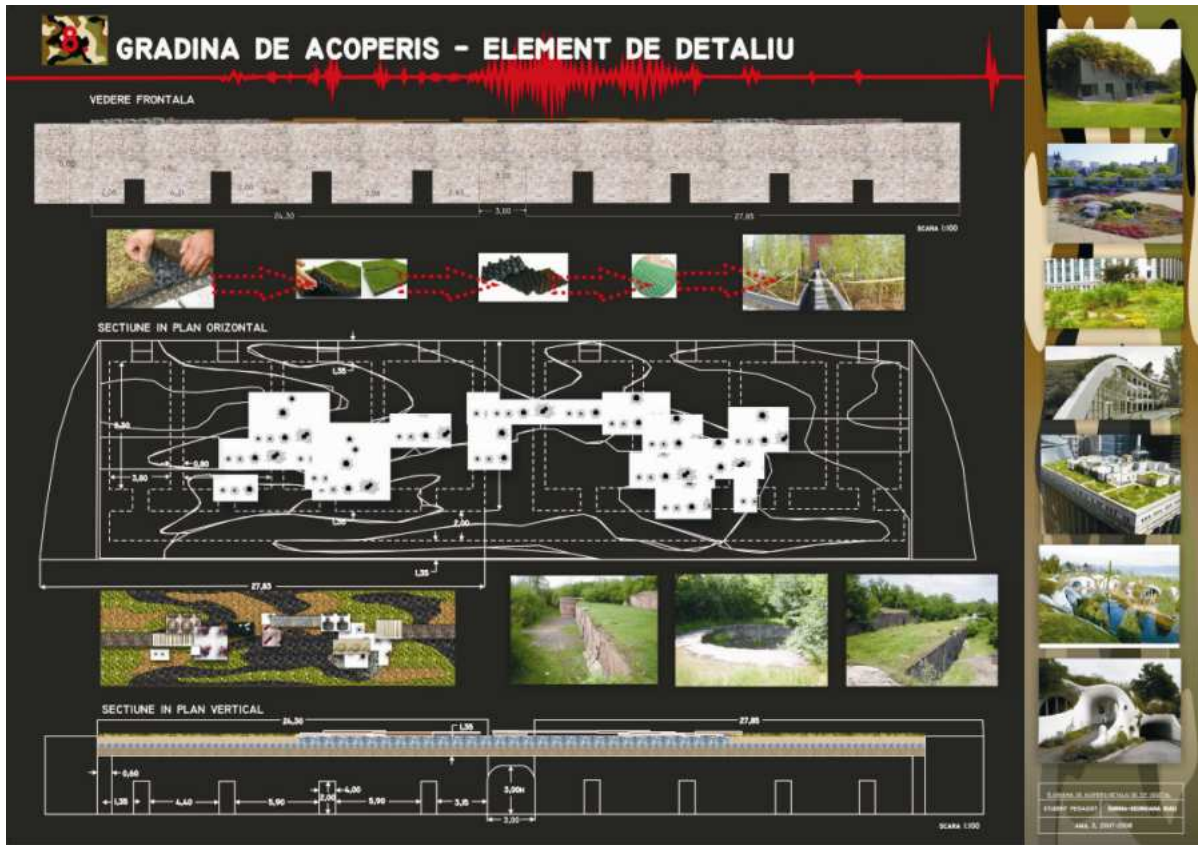

Fig. 2. Lucrare de licență - Proiect de revitalizare a poligonului de tragere „Mogoșoaia” - Element de detaliu

Fig. 3. Prediplomă – Giurgiu: Revitalizarea peisagistică a vechilor structuri de apărare și a zonelor cu destinație specială – Elemente de peisaj specific

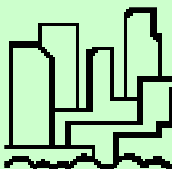

Fig. 4. Prediplomă – Giurgiu: Revitalizarea peisagistică a vechilor structuri de apărare și a zonelor cu destinație specială – Studiu de imagine

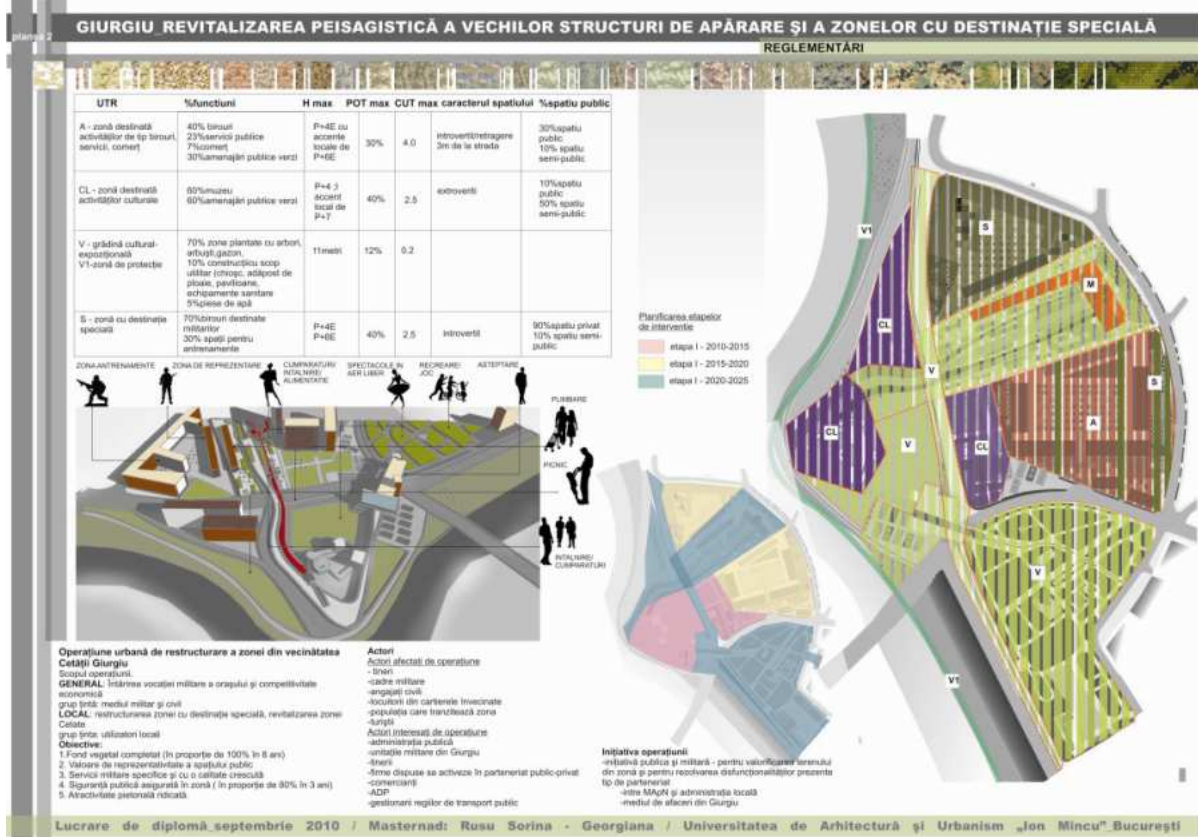

Fig. 5. Diplomă – Giurgiu: Revitalizarea peisagistică a vechilor structuri de apărare și a zonelor cu destinație specială – Reglementări

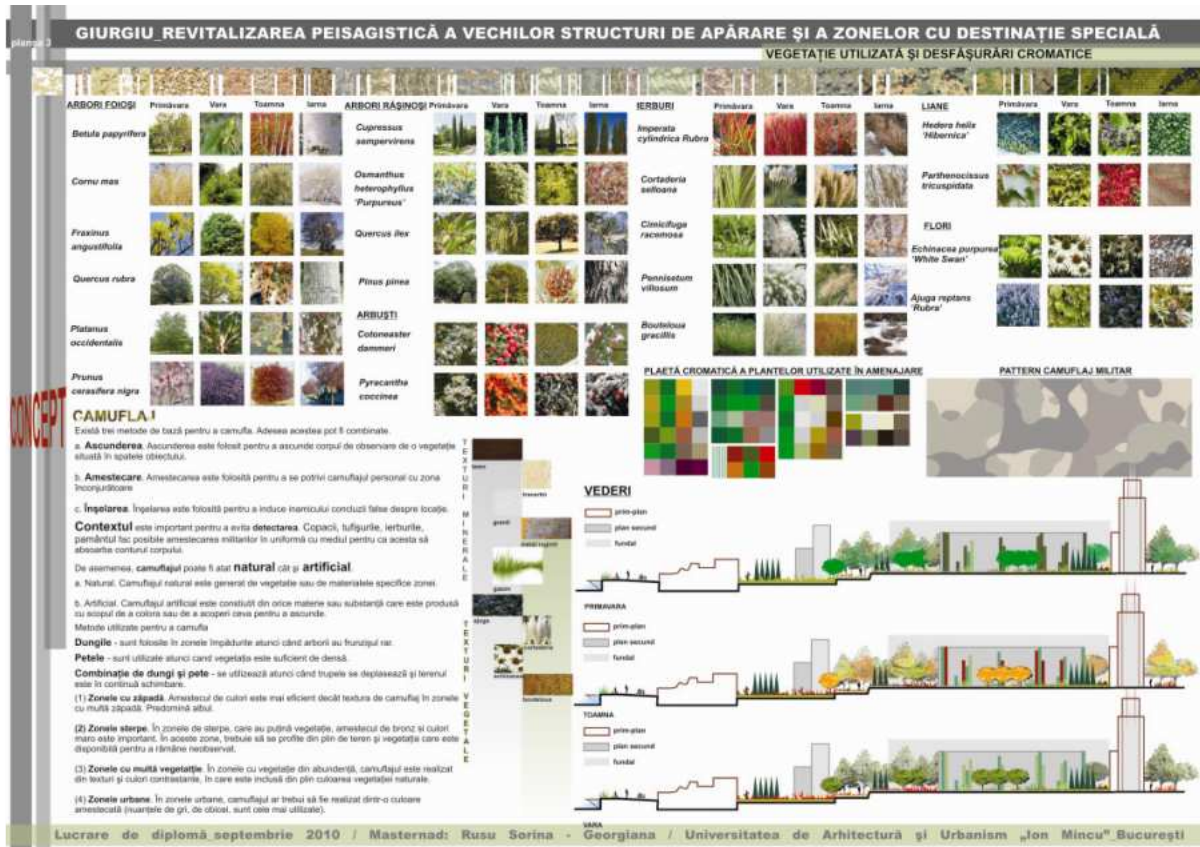

Fig. 6. Diplomă – Giurgiu: Revitalizarea peisagistică a vechilor structuri de apărare și a zonelor cu destinație specială – Vegetație utilizată și desfășurări cromatice

